

lipno 1997r.

FUNDACJA GENERALNA ELŻBIETY ZAWACKIEJ

Artykuł 24 § 1 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 24.04.1991 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

87-100 Lipno, ul. Piłsudskiego 23, tel. 066 55 55 22 136

Strona Internetowa: www.zawacki.pl

NIP 636 16 21 27, REGON 870302736

KRS 0000041092

Nr PKU 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Materiały
Drewnieckiego W.
żona 87-630 Skępe

Lipno
POL-AK
+ Rusekowski Edmund
ps. „Serb”

M-846/1543 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Ruszkowski Edmund
T: M-846/1543 Pom.
Lipno POL-AR

I./1. Relacja k. 3 s. 1-3

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora k. 1 s. 1-2

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ... —

IV. Korespondencja

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 13

VI. Fotografie dziać ikonografii

I/1 Relacja - Puszkowski Edmund

1. — Żyłomys zredagowany przez H. Dzienickiego str. 1 k. 1
(mps + ksero fot.)
2. — biogram aut. H. Dzienickiego str. 2-5
(mps oryginał + ksero) k. 2 s. 2-3

1.

Edmund R U S Z K O W S K I

Ur. 8 lutego 1917 r. w Żagnie. Absolwent Seminarium Nauczycielskiego w Wymyślinie w 1936 r. Brał udział w kampanii wrześniowej. Ranny dostał się do niewoli. Jako szeregowiec został zwolniony do domu w marcu 40r. Kontaktował się z warszawskim ruchem oporu, po czym wrócił do Żagnia. Wraz z braćmi oraz grupą kolegów zorganizował grupę do walki z okupantem /redagowanie, powielanie, kolportowanie gazetki na podst. nasłuch radiowego/. Bezpośrednią przyczyną aresztowania Ruskowskiego i jego kolegów stał się zamach na niemieckiego żandarma dokonanych przez nieznanych sprawców na szosie pod Karnkowem. W odwecie Niemcy przeprowadzili szereg brutalnych aresztowań. Wśród aresztowanych znalazł się Ruskowski. 5 maja 1943 r. został zakatowany w więzieniu w Lipnie. /spoczywa na tamtejszym cmentarzu

Na zdjęciu od lewej: Cz. Luliński, E. Ruskowski,
T. Michalski w trakcie pracy
nad gazetką.

Urodził się w 1917 roku w Żagnie, gm. Skępe, w rodzinie chłopskiej. Z zawodu był nauczycielem. Ukończył Semin. Nauczyc. w Wymyślinie w 1936 r. Służbę wojskową odbył w Dywiz. Kursie Podchor. Rez. w Błodnicy uzyskując stopień podchorążego. Kampanię wrześn. odbył w bitwie pod Kutnem, gdzie został ciężko ranny. W niewoli przebywał w szpitalu. Zwolniony wrócił w marcu 1940 r. do rodzinnego Żagna. Był młodzieńcem pełnym radości i życzliwości wobec ludzi, zwłaszcza dzieci, a przy tym był gorącym patriotą, dzielnym żołnierzem, wychowanym w patriotycznej i postępowej rodzinie. Ojciec jego, Józef Ruszkowski był znanym w okolicy działaczem ludowym. Wychowany w takiej atmosferze Edmund ^{próbował} pióra w walce przeciwko uciemieniu wsi polskiej przed wojną. Pisał w "Rolniku Wielkopolskim": "Jako podstawa narodu rolnicy żądają swych praw".

Po powrocie do domu zetknął się z innym zapalnym młodzieńcem, Lulińskim Czesławem, z sąsiedniej wsi Józefkowo. Obaj zorganizowali liczną grupę konspiracyjną POZ. Organizacja objęła całe obie rodziny. Ruszkowski Edmund przyjął pseudonim "Serb". Obaj przede wszystkim zajęli się stworzeniem wydawnictwa "Iskry Wolności". Pismo wychodziło nieregularnie do dnia 5 maja 1943 r.

✓ Redaktorami współpracującymi byli: Michalski Tadeusz i Kowalski Tadeusz jako rysownik-ilustrator. "Iskra" drukowana była na powielaczu. Przyborów piśmiennych i powielaczowych dostarczała potajemnie Janina Paradowska sprzedawczyni w sklepie Niemca Oehlera w Lipnie. "Iskra wolności" kolportowana była w regionie przez grupę zakonspirowanych malarzy pokojowych z Drabińskim Józefem Wład. "Czarnym" na czele oraz zabieraną była przez łącznika z warszawską centralą POZ, Stanisława Witkowskiego, ps. "Żbik", ze Skępego. Pismo publikowało informacje uzyskane z nasłuchu radiowego własnego oraz punktu radiowego Miłkowskich w Ławiczkach. Artykuły o charakterze patriotycznym wynikały z analizy sytuacji wojennej, a następnie z wydarzeń lokalnych, m.in. prześladowań Polaków za ubój zwierząt gospodarczych, sprawozdań z procesów, wyroków itd. Treści tych artykułów dostarczyły nam zachowane w strzesze stodoły

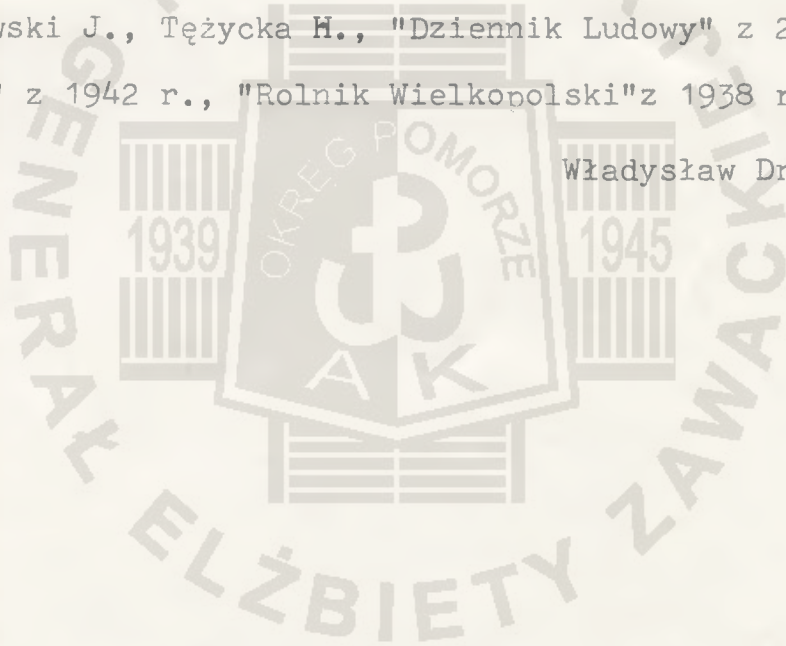
Lulińskich. Ruszkowski próbował poezji. W jednym z numerów "Iskry Wolności" z 1942 r. czytamy jego wiersz. Oto fragment: "Zbliża się wielki tryunfu dzień//Zbliża się Zmartwychwstanie//Zginie Germania, nawet jej cień// I wielka Polska powstanie". Treść tego wiersza ilustruje nastroje panujące w redakcji pisma.

V Dnia 5 maja 1943 r. wśród straszliwego bicia Gestapo aresztowało z rodziny Ruszkowskich: Edmunda, Bogdana, Zygmunta i Jerzego. Wywiezino ich do więzienia w Lipnie. Już po pierwszej nocy śledztwa, a więc 6 maja 1943 r. Edmund już nie żył. Prawdopodobnie popełnił samobójstwo. Z pozostałych braci Edmunda nie przeżył obozu w Stutthofie brat Jerzy.

Rel. Walewski J., Teżycka H., "Dziennik Ludowy" z 23.IV. 1987 r. "Iskra Wolności" z 1942 r., "Rolnik Wielkopolski" z 1938 r., ~~rel. Walewski J.~~

~~Teżycka~~

Władysław Drzewiecki

III/1. Materiały dotyczące rodziny: Duszkowski
Edmund

1. Życiorys własny Duszkowskiego Jerzego,
młp. kserokop. (syn)

k. 1 s. 1-2

Ruszkowski Jerzy

Lyciorys

Urodził się dnia 4 stycznia 1922 r. w Łagowie
 gm. Stężyca w powiatowym chłopskim z rodziców
 Młodystawa i Heleny z Trojanowskich. W 1929 r.
 został wcielony do Szkoły w Stężycy w której
 ukończył 7 kl. W 1936 r. po skończeniu szkoły
 poszedł do zarobku w kramiennym sklepie w 1939 r.
 ukończył naukę i został zatrudniony w kolejnictwie.
 W 1938 r. został przeniesiony do Pruszkowice, w pow. Kępskiego
 które mieszczą się przy Szkole Szkolnej Wyemysliwa.
 Po 1-ym wrześniu 1939 r. był w pracy rodziców w re-
 wisi Łagowo. W roku 1940 na własnym terenie byłego
 powiatu lipińskiego powstała tajna Polska Organizacja
 Walki, do której został wcielony w sierpniu 1940 roku
 przyjęty pseud. „Izła”. Przewodniczył zastępowi pod-
 dow. pochodzącego z komunizmu Ruszkowskiego pseud.
 „Sierp” pełnił funkcję gońca. 5.09 maja 1943 r.
 został aresztowany przez gestapo wypisnie, po
 piotrzejcu przesłuchaniu w Niemczech, po
 aresztowaniu lipińskim, w Niemczech został wraz
 z innymi aresztowanymi do Grossa, tam
 był zatrzymany do połowy czerwca 1943 roku
 Następnie dnia 16.06.1943 r. został wyprowadzony do

Obozu Koncentracyjnego „Stuttthof” i numerem
 Nr. 25732. Przebywatem tam do ewakuacji. Obozu
 25-26 stycznia 1945 r. W tym czasie od 25.01.1945 r.
 byłem przeganiany z miejsca na miejsce których
 nie pamiętam opisano o tym później w marcu 1945 r.
 zostałem wyzwolony przez Armie Radzieckiej i
 Wojsko Polskie. Króciłem do domu rodziców w Łagom
 ale zostałem tylko matnie bo ojca w kwietniu 1944 r.
 zabrali Niemcy wyprzewadzili do lasu i zastrzelili.
 W latach 45-47 ukończyłem się społecznie jako
 Instruktor szkół wojennych, a latem zakończyłem
 warsztat krawiecki w Kewelgeru który prowadziłem
 do 1962 r. a również brałem czynny udział w O.S.P.
 Po roku 1962 zgłosiłem się do straży przemysłowej
 w fabryce lin i drutu „Druwno” w Kłocławku.
 Obecnie jestem na stanowisku jako dowódca warty
 w stopniu starszego i pracuję ochwili obecnej.

Januskowski Jerzy

J:W-846/1543 Pom.

Lipno

Duszkowski Edmund

v. Slarty informacyjne

lc. 13

КТОСТ. 1.
902-АК

Русско-ксли Edmund

Wr. 1917 r. Pchor. 79 i 80

Мачугиел. Брат удвои в кампану имедиауи.

Поднес олимпийи мичиоуице Јагне. Организатор
комитети 902 и Јосифовице, проведит релие тејне
наученице. Архитонану и межу 1913 и 5 остер реуор-
донану (мисје мете) попуит салубојшва (кмије
2, леклиго) и мичиоуице и Јагне. Успотмделитор тејне
писме з. С. Лулинскиум (обине рл. брете и Ј. Халеукиго).

Зоб. Т.; Сприсазне и. Дреничлиго, II рељеје стр
62, 63, 84, 86, 89-95 (ред. мете), 140, 146, 148,
150-2; III опец. с. 125, 28, 34-5, 44

Ruszkowski Edmund

Lipno 2.
POZ

Redaktor „Ishny Holwori” wydawanej od
jesieni 1941 r. do wiosny 1943 r. Drukowane
było w domu Kaciera Lubińskiego z Józef-
kowo.

zob.: Krajewski, Suszyński, Działalność POZ
„Zmali”, Prępeło Hriv. 1980/2.4, s. 775

HM4-P6

Lipno 3.

Ruszkowski Edmund - autor esyktu
do "Isiny Wolnosci", drukoval, poveral i kolporko-
vel. Arrestovaný v domu se vni Zagno
6.V. 1943r. mela sem byt ukryta masyna
do pitania i boji. Popelnil samobojstvo po
pogrebeni do vyrieme v dipme.

z klasi Anestazi Dulichidnyj

WS

Raszkowski Edmund, "Sierp" + * Lipno
4

Nauczyciel z zagna, żołnierz
PRL, aresztowany dn. 5 maja 1943r.,
powiesił się w celi w Lipnie
(wg H.M.) albo został zamordowany
(wg J.W.). D-ca plutonu, pro-
wadził kolportaż prasy pod-
ziemnej.

Anna Mellerowa
Józef Walewski

+ Ruszkowski Edmund z Żagna 5. Lipno 5.
wg rel. Katalii Lubińskiej Olnowskiej (511 P)
Ruszkowski ... z Żagna osentowany
w maju 43 r. porachit się w więzieniu.

FUNDACJA
ELŻBIETY ZAM
Ruszkowski Edmund
z Żagna, pchor. WP

Inwalida wojenny z 1939 roku, znany działacz społeczny, syn Jana Ruszkowskiego, również działacz społeczny. Wraz z Czesławem Lulińskim zorganizował grupę konspiracyjną obejmującą początkowo rodziny Lulińskich i Ruszkowskich. D-ca plutonu POZ. Współwydawca „Iskry Wolności”.

Aresztowany 5 maja 1943 roku, z całą rodziną.

LIPNO

8.

Edmund
+ RUSZKOWSKI EDUARD z Zagwa
Współtwórca „Istny Wolności”, Utworzył
Tężność z pracami u Jędrzejowskiego
Helena Kulicki - Arendoraj S. V. 430.
pamięć się u wzięcia u Lipno.

Ah

Hel. K. Kulicki - Wiśnicz

Ruszkowski Edmund

Wroc.
AK 9.

Nauczyciel, mieszkawca Józefowa, zamordowany 6.05.43 m. podlega morderstwu nie gestapo w lipcu.

cz. 1.

zob. T. 1: Spis imiennik S. Suszyńskiego, I Rel.,
z. 193

4MM-94

Ruszkowski Jerzy
f

Lipno 10
POZ

Ruszkowski Jerzy - rolnik, członek POZ Józefkowo s. 105

Łob. Witomska Elżbieta, opr.
B/152, s. 105 = bibl. PAOAR

W. 1110

pchor. Luzeckowski Edmund   Lipno¹¹
ps. „Serb“   902 „Ludek“

Dce plutonu Plac. Skope-
walskiej do Dej. 1 Lipno po
reorganizacji.

zob. Witomska Elżbieta, opr. B/152
s. 37 = bibl. IP&PK

Wz. III 110

Ruszkowski Edmund

Lipno
POZ 12

Ruszkowski Edmund - ur. 8.II.1917r w Żagnie gm. Skępe.
Członek POZ Józefkowo. Prowadził działalność o charakterze dywersyjno - sabotażowym. Aresztowany 5.V.1943r i przewiezony do więzienia w Lipnie, gdzie został zamordowany. s. 105

zob. Witomska Elżbieta, opr. B/152,
s. 105 = bibl. JAPAK

slg. IV/10

T: 816/1543 Pom.

Wrocław

Russkowski Edmund

Pr. Party informacyjne

lc. 9

1244

36

4

5 22 186

AKCIEJ
Krajowej

Ruszkowski Edmund

Sipmo 13
302-176

zob. Lid'kowski B. Polska
Podziemie w Gliniowach...
Tomii 2008, s. 294-295, 532,
539.

els. 1/15

Ruszkowski Edmund

